

Zondag 14 augustus 2022
negende van de zomer;
dienst van schrift en tafel

Lezing uit het eerste testament: Jeremia 23,23-29

Lied: 'Groter dan wie zich goden wanen': naar Psalm 82
(t. Margryt Poortstra, m. Bram Stellingwerf; Naar de Psalmen)

antifoon

Gro - ter dan wie zich go - den wa - nen,
 de E - ne die waar - lijk recht spreekt.

Gelijk lijken te krijgen
 wie gezien worden, de machtigen
 die naar de mond worden gesproken,
 de rijke angstaanjagers die zelfs
 rechters in hun zak steken.

antifoon

De Ene staat op met gezag. Zijn hart
 gaat uit naar de weerlozen, Hij komt op
 voor armen en verdrukten en redt hen
 uit de greep van wie kwaad wil.

antifoon

Evangelielezing: Lukas 12,49-56

Acclamatie: 'Halleluja': lied 338b, tweemaal met herhaling

Overweging

Make love, not war!
 Een kreet uit de tijd van de Flower Power. De lezing uit Lucas riep die bij me op. Als een relikwie uit een voorbijge tijd. Een kreet die in deze lezing in elk geval niet opgaat. Want Lukas schotelt ons het omgekeerde voor: make war, not love!
 Jullie denken dat ik vrede kom brengen, zegt Jezus, maar dat is niet zo. Ik kom eerder verdeeldheid brengen! Gezinnen zullen splijten. Kinderen staan op tegen ouders. Ouders staan op tegen kinderen...

Niet omdat dat fijn zou zijn of zo.

Niet omdat Jezus wil dat dit gebeurt.

Maar omdat het onvermijdelijk is, wanneer je werkelijk keuzes maakt.

We weten dit. Dit weten kan maken dat je dan maar niet kiest. Of je keuze voor je houdt. Omdat je niet wilt dat er problemen ontstaan. Omdat je niemand wilt kwetsen. Of omdat je geen ruzie wilt, omdat je niemand tegen je in het harnas wilt jagen.

Jezus vraagt zijn leerlingen om voor hem te kiezen. En hij weet: die keuze zal weerstand oproepen. Die zal ruzies veroorzaken.

Dat zet een streep door de gedachte dat alles rond God en geloof lief en aardig zou zijn. Dat je enkel met liefde te maken krijgt, wanneer je je weg met God gaat. De Hapinez-spiritualiteit, zeg maar. Het lijkt te zijn wat ook Jeremia zijn toehoorders voorhoudt. Hij waarschuwt tegen collega's die enkel vriendelijke en blijde woorden spreken. Zij verkondigen leugens! roept Jeremia. 'Is het niet zo dat mijn spreken is als het vuur?, en als een moker die een rotsblok vergruizelt?' Versta de tekenen van de tijd! zegt Jezus. En maak dan de keuze die je maken moet...

We hoeven niet ver te zoeken om te zien hoe dit ook nu volop waar is. Dat verstaan van de tekenen van de tijd – en de moeizaamheid van het maken van een keuze. We hoeven maar te kijken naar onszelf.

Hoe we al decennialang leven in luxe in een van de rijkste landen ter wereld. Hoe onze welvaart in de afgelopen 50 jaar is verdrievoudigd. Hoe onze consumptie en verkwisting evenredig groeien. Maar ook, hoe we sinds korte tijd ons meer bewust worden van het feit dat het anders moet; dat we de handen ineen moeten slaan; dat we op deze manier alle beschikbare grondstoffen en goederen in korte tijd opgebruiken en niets meer overlaten voor latere generaties.

Hoe er een omslag is gekomen in ons denken: we willen zuiniger leven en investeren in energietransitie. Hoe eindelijk de ernst van de situatie tot ons doordringt... En toch: hoe we ons nu opnieuw omslaan. Ons massaal scharen achter de boeren. Hoe we de polarisering opnieuw opzoeken en ons vierkant keren tegen de maatregelen van de overheid. Want de boeren zorgen voor ons eten. Zij mogen niet de dupe worden. Ze verdienen onze steun en onze solidariteit.

Maar hebben we er wel goed over nagedacht? Is dit een goede manier om de boeren te steunen? Laten we ons niet al te gemakkelijk meeslepen door wat het hardst geroepen wordt? Verstaan we de tekenen van de tijd wel echt? Als een teken van deze tijd de overconsumptie is, en de problemen rond een teveel aan stikstof in de natuur, zijn er dan niet andere keuzes denkbaar?

Zoals samenwerken in plaats van polariseren.
Zoals solidariteit met boeren die kleinschaliger en biologisch boeren.
Zoals het helpen van de boeren om op duurzame productie over te stappen door vaker biologische producten te kopen, duurder maar tegelijk duurzamer.
Zoals kiezen voor minder consumptie.
Zoals kiezen voor minder luxe voor jezelf – en voor behoud van de leefbaarheid van de aarde...

Dat is in lijn met de woorden van Jeremia. Woorden die zeggen: de weg met God is er niet een van enkel liefde en dromen. Die is er soms een van vuur en mokerslagen. Het is soms een weg die pijn doet. En dat is in lijn met de woorden van Jezus, die zegt: mij volgen, dat is *ook* kiezen voor de consequentie van verdeeldheid.

Verdeeldheid...

Ik moet eerlijk zeggen dat ik daar moeite mee heb. Verdeeldheid – wat brengt die voor goeds, uiteindelijk? Kan verdeeldheid voor oplossingen zorgen? Verdeeldheid zorgt voor kampen die tegenover elkaar komen te staan. Voor harde woorden. Voor spanning en onrust; voor ruzie. Uiteindelijk kan verdeeldheid tot oorlog leiden. Wanneer er geen verbondenheid meer is maar enkel nog verdeeldheid, hoe kun je dan voorkomen dat je het gezamenlijke doel uit het oog verliest? Hoezeer we ook kritiek mogen hebben op de overheid, hoe we ook teleurgesteld mogen zijn in haar geloofwaardigheid na de toeslagenaffaire, is het niet van groot belang dat we in de gaten houden wat ons verbindt – het doel dat individuele belangen overstijgt? En is dat grotere doel niet dat mensen voor mensen zorgen; dat mensen voor de aarde zorgen; dat we werken aan toekomst voor onze kinderen en kleinkinderen, niet enkel dichtbij maar wereldwijd? Of, om het kernwoord van psalm 82 te gebruiken: gerechtigheid?

De psalm leest haast als een cartoon. De goden zijn bijeen in vergadering. Zij zijn de krachten die de wereld bespelen. De grootste aandeelhouders zeg maar; de Bill Gates-en en de Elon Musks. Ze hebben een soort werkoverleg. En dan breekt de God van Israël in in de agenda: geachte collega's. U gedraagt zich niet goddelijk! U bent met uw eigen aandelenpakket bezig. Terwijl het toch om de gerechtigheid moet gaan!

Verdeeldheid kan onvermijdelijk zijn wanneer je werkelijk keuzes maakt – maar valt er niets te zeggen over *de manier waarop* verdeeldheid in de praktijk wordt uitgewerkt? Is er niet een manier die mensen bij elkaar houdt, in plaats van hen uit elkaar drijft? Een gesprek, zoals in psalm 82? De humor van psalm 82?

Een manier die mensen bij elkaar houdt – daar lees ik iets over in die laatste twee verzen van Lukas die we hoorden. Ze horen volgens het leesrooster niet bij de lezing van vandaag – maar ik denk dat ze belangrijk zijn. Het verhaal over verdeeldheid is niet compleet zonder deze verzen. Harm-Albert heeft die daarom ook gelezen.

'Zodra je met je tegenpartij naar een overste stapt,' staat daar, 'geef je dan onderweg moeite om van hem verlost te worden, anders zal hij je naar de oordeler sleuren, en zal de oordeler je overgeven aan de afhandelaar, en de afhandelaar zal je in een wachthok werpen...'

Woorden uit de rechtspraak. Uit wat gezegd wordt, leid je gemakkelijk af dat *jij* in deze situatie de schuldige bent. Wat ook de aanklacht is – het ziet er niet goed voor je uit.

Maar het gaat niet om die rechtszaak op zich. Het gaat om het overleg. Een gesprek dat plaatsvindt tussen de twee tegenstanders. Van tevoren, voordat de zaak voor de rechter komt. Jezus zegt met klem dat je daarop in moet zetten. Niet wachten op de feitelijke confrontatie. Niet met geslepen messen het gevecht aangaan. Juist die uitwerking van de verdeeldheid moet je zien te vermijden. Zet je in voor de stap die daaraan vooraf gaat, zegt Jezus. Kies voor het overleg. Het gesprek. Hoe moeilijk misschien ook. Kies voor de weg van de verbinding, zodat de harde confrontatie niet hoeft te volgen. Laat de verdeeldheid niet zo hoog oplopen dat die uitgevochten moet worden in een rechtszaak of waar dan ook.

Het zijn deze verzen die werkelijk de weg wijzen. Wanneer er verbondenheid blijft, kan er humor zijn – zoals de humor van psalm 82. Een levensnoodzaak. Wanneer er verbondenheid blijft, kan een conflict ons een laag dieper brengen – en dicht bij elkaar.

Muziek

*Lied: 'Ik danste die morgen toen de schepping begon':
lied 839*